

UNIVERSITAS TYRNAVIENSIS
FACULTAS PHILOSOPHICA
SEDES HISTORICA

POSUDOK NA HABILITAČNÚ PRÁCU

Názov habilitačnej práce: Humanista a pedagóg Leonard Cox – kritická analýza jeho pôsobenia a písomného odkazu. Košice, 2025, 221 strán.

Autor: Mgr. Bc. Peter FEDORČÁK, PhD.

Študijný program: habilitačné konanie v odbore slovenské dejiny

Pracovisko (katedra/ústav): Katedra histórie

Oponent: Prof. PhDr. Zuzana LOPATKOVÁ, PhD.

1. Náročnosť spracovania riešenej problematiky práce

Posudzovaná habilitačná práca sa zaoberá životom, dielom a odkazom Leonarda Coxa (cca 1495 – cca 1550), patriaceho k významnejším osobnostiam zaalpského humanizmu a osobitne v rámci stredoeurópskeho priestoru v kontexte európskeho humanizmu a reformácie. Autorovou ambíciou sú predovšetkým tri hlavné priority, a to vypracovanie prvej komplexnej biografie Leonarda Coxa; analýza primárnych a sekundárnych zdrojov a predovšetkým analýza vybraných výskumných tém. Celú výskumnú problematiku autor sformuloval do ôsmich hlavných téz, ktoré v jednotlivých hypotézach overuje a formuluje z nich závery. Autor habilitačnej práce dr. P. Fedorčák systematizuje a pokúša sa kriticky analyzovať všetky doterajšie poznatky o Leonardovi Coxovi naprieč jednotlivými historiografiami, komparatívne ich zasadiť do širšieho kontextu dejín humanizmu a reformácie (najmä) v strednej Európe, a predkladá vlastné závery, týkajúce sa Coxovej biografie, jeho vzťahov s patrónmi, jeho pôsobenia v jednotlivých školách (s dôrazom na školy v Levoči a Košiciach), ako aj miesta Coxa v európskej intelektuálnej sieti vzdelancov.

Oceňujem výber témy, keďže v historiografii doposiaľ hlbšia sonda o osobnosti v uvedenom období, o akú sa pokúsil habilitant, chýbala, čo nesporne patrí medzi pozitívne stránky predloženej práce. Problematika intelektuálnych elít z obdobia konca stredoveku a začiatku raného novoveku patrí k zaujímavým, no určite nie ťažiskovým oblastiam slovenskej historiografie, hoci predstavuje dôležitú súčasť spracovania našich dejín, pretože sa prelína rôznymi horizontmi nielen spoločenského, politického a náboženského života, ale aj dejín školstva, pedagogiky, literatúry, peregrinácie atď. Téma nie je pre habilitanta nová, venuje sa jej už niekoľko rokov, o čom svedčia aj niektoré jeho štúdie, ako i príspevky, ktoré odzneli na domácich a medzinárodných konferenciách. Zámerom autora v habilitačnej práci nie je len opakovať a reprodukovat' známe fakty, ale najmä kriticky porovnať, kde sa jednotlivé interpretácie zhodujú, kde sa rozchádzajú, a v čom zostáva Coxov výskum otvorený pre ďalšie výskumné otázky.

2. Posúdenie úrovne spracovania habilitačnej práce

Habilitačná práca je napísaná na základe štandardného historického výskumu a metodologicky je v súlade so síce nie početnými, ale predsa historickými biografiami v slovenskej historiografii. Habilitant použil obrovské množstvo relevantnej, predovšetkým zahraničnej vedeckej literatúry. Ako sám konštatuje, jednotlivé vedecké práce sú rozptýlené do viacerých

UNIVERSITAS TYRNAVIENSIS
FACULTAS PHILOSOPHICA
SEDES HISTORICA

historiografií (anglickej, americkej, poľskej a maďarskej), pričom neboli doteraz podrobené komparatívnej analýze. I z toho vidno, že na Slovensku daná odborná literatúra absentuje. A toto konštatovanie platí aj napriek faktu, že Cox pôsobil priamo v prostredí Uhorska, dokonca dnešného Slovenska. Autor ponúka základný prehľad spomenutých vedeckých prác a najmä naozaj detailnú analýzu najvýznamnejších z nich, chronologicky zoradenú od najstarších vedeckých diel, až po tie súčasné, osobitne najmä vlastné v zmysle vlastnej vedeckej tvorby. Čo je nesporne dôležité, habilitant k jednotlivým publikovaným historickým faktom aj hypotézam zaujíma vlastné stanovisko, prípadne rozvíja svoje vlastné hypotézy, podložené argumentačne, čo svedčí o tom, že sa v problematike veľmi dobre orientuje. Keďže téma je postavená na celoeurópskej a zároveň interdisciplinárnej problematike, heuristika zdrojov musela z časového hľadiska predstavovať náročnú etapu výskumného procesu. Z hľadiska zasadenia skúmanej problematiky do historického kontextu však podľa môjho názoru chýba všeobecnejší úvod o spoločenských, kultúrnych a intelektuálnych pomeroch v Európe, s dôrazom na sledované lokácie Coxovho života, ktoré by uviedli čitateľa do prostredia s viac či menej rozvinutým vzdelanostným a intelektuálnym zázemím. Práve úvodný historický kontext a zasadenie individuality do prostredia by mali byť východiskovým bodom pre túto tému. Veď prostredníctvom historickej biografie sa my historici usilujeme preniknúť hlbšie do vzťahu osobnosť a systém (prostredie, mesto, krajina), a hľadať v ňom vzájomné interakcie a historické súvislosti.

Posudzovaná habilitačná práca je rozdelená do siedmych kapitol, prvá z nich prináša analýzu historiografie a oboznámenie čitateľa so stavom historického výskumu. Tematicky sú rozčlenené aj ďalšie kapitoly, v ktorých sa habilitant postupne venuje analýze Coxovho pôvodu, prameňov, sociálneho pôvodu a rodinného prostredia, z ktorého pochádzal, aj ktoré potom vytvoril, a ďalej priestoru jeho štúdia v počiatočnom období a náčrtu jeho psychologického profilu. Tretia kapitola pojednáva o začlenení Coxa do krakovskej spoločnosti, na príklade rozboru a okolností vzniku a vydania jeho komentárov k hymnom Giovanniho Pontana. V ďalšej kapitole autor analyzuje tlač raritne vydanú u kráľovského tlačiara, a napokon charakterizuje uhorskú etapu Coxovho pôsobenia a jeho kontakty s Krakovom. Piata kapitola popri Coxovej výučbe v Krakove prináša tri veľké témy – Erasmus a erazmovský krúžok, vyvíjajúci sa Coxov postoj k reformácii a tému laického humanistu v zmysle, že Leonard Cox ako príklad vzdelanca na prelome stredoveku a novoveku riešil životnú otázku – ako byť univerzitným akademikom a zároveň si založiť vlastnú rodinu. Šiesta kapitola je venovaná didaktickej činnosti Coxa v Anglicku, a posledná, siedma kapitola sa venuje obsahovému zhrnutiu - významu a vplyvu Coxa na rozvoj humanizmu a renesancie, školstva i samotnej didaktiky, ako aj jeho vplyvu na reformáciu. V práci tak môžeme nachádzať aj prieniky do dejín školstva, didaktiky, literatúry, peregrinácie či osobitne akademického vzdelávania, čo síce samo o sebe nie je priamo predmetom skúmania, ale poukazuje na to, že téma je veľmi komplexná a autor si z nej zvolil len určité časti; tým sa otvárajú možnosti ďalšieho výskumu, ako to popisuje aj samotný autor v závere habilitačnej práce.

3. Prínos a úroveň výsledkov práce

UNIVERSITAS TYRNAVIENSIS
FACULTAS PHILOSOPHICA
SEDES HISTORICA

Ciele habilitačnej práce sú popísané jasne a sú teda čitateľovi zrejmé. Nazdávam sa, že ciele práce sa autorovi podarilo splniť. Jednotlivé kapitoly habilitačnej práce sú vhodne zvolené a faktograficky prínosné, logicky na seba nadväzujú. Aj kvalitný a bohatý poznámkový aparát svedčí o širokom rozhlade habilitanta. Habilitant tak splnil cieľ, ktorý si pre svoju prácu stanovil, a v plnej miere tak ukázal možný progres a potenciál výskumnej témy. Veľmi zaujímavá je napríklad téma recepcie Coxovho diela, v zmysle jeho dosahu : ako autor uvádza, Coxove práce neboli opakovane vydávané a neodkazovali na ne iní autori, hoci predpokladáme, že boli čítané, používané a azda aj kopírované. Tiež je zaujímavé konštatovanie, že zatiaľ čo Cox (doslovne) kopíroval Erazma, Melanchtona a antických autorov, nikto nekopíroval Coxa.

K práci mám aj niektoré konkrétnejšie pripomienky:

Niektoré kapitoly sú rozčlenené na podkapitoly menej rovnomerne, rozumiem, že nemôžu byť s rovnakým rozsahom, ale niektoré state sú príliš krátke, len na pol strany. V tom prípade by bolo vhodnejšie pokúsiť sa o tematické spojenie s predošlou alebo nasledujúcou podkapitolou, aby bola aj formálna stránka práce jednotnejšia. Aj “nosné” kapitoly majú veľké rozdiely v rozsahu.

V habilitačnej práci by bolo tiež vhodné zaradiť na osobitnom mieste prehľad bibliografie Coxových diel a uviesť stav ich zachovania, resp. vydaní (bližší popis).

Latinské názvy spisov odporúčam v texte dôslednejšie odlišiť kurzívou (niekde tak je, niekde nie).

Habilitačnú prácu by ako vedecký text bolo vhodnejšie formulovať v prvej osobe množného čísla (ak nie je v záväzných predpisoch Vašej inštitúcie uvedené inak).

V práci o použitých zdrojoch tiež chýba súhrnné a detailnejšie predstavenie pramennej bázy – habilitant síce uvádza na niektorých miestach, že prameňov je málo, sú roztratené, ale v habilitačnej práci odboru história je nielen vhodné, ale aj žiaduce uviesť bližší popis pramennej bázy, a to predovšetkým uhorskej proveniencie (už len vzhľadom na dokázané pôsobiská Košice, Levoča - ako autor správne uvádza, boli to práve mestá v Uhorsku, ktoré popri chýbajúcej univerzite rozptýleným spôsobom nahrádzali univerzitné centrum množstvom menších vzdelaneckých centier, v ktorých výučba dosahovala nižšiu úroveň artistických fakúlt, a to vďaka kompetentným a schopným učiteľom).

Na s. 16 - bolo by vhodné aspoň v poznámke vysvetliť geografický pojem “Horné Uhorsko” v zmysle jeho ohraničenia a používania na označenie severných stolíc historického územia Uhorska, ktoré v priebehu raného novoveku predstavovali stolice dnešného východného Slovenska a severovýchodného Maďarska s centrom v Košiciach.

Na strane 42 aj inde – slovo cirkev odporúčam písať malým písmenom a v období reformácie aj konkretizovať, o akú cirkev sa jedná.

Na strane 73 - „národné“ historiografie – prečo je slovo národné v úvodzovkách? Je to korektný termín.

Niektoré informácie sa v textoch viackrát opakujú, čo spôsobuje neprehľadnosť v téme, resp. časté striedanie sa tém.

Termín laudatio - niekde autor odlišuje od ostatného textu kurzívou, niekde bez kurzívy.

Autor používa niektoré bohemizmy – napr. úkol (s. 187), či slovosled, azda pod vplyvom českej literatúry. Kapitola o krakovských tlačiarňach mohla byť obsahovo stručnejšia, niektoré

UNIVERSITAS TYRNAVIENSIS
FACULTAS PHILOSOPHICA
SEDES HISTORICA

informácie nesúvisia vo veľkej miere ani s Coxovým pôsobením, ani s jeho dielami či užšími spolupracovníkmi.

Záver mohol priniesť rozsahovo i obsahovo širšie autorské zhrnutie.

4. Posúdenie formálnej stránky práce (jazyk, štýl, štruktúra)

Z hľadiska formálneho je habilitačná práca napísaná prehľadne. Z hľadiska štylistiky a gramatiky je práca napísaná primerane, od prevažne druhej polovice však v textoch nachádzame viac preklepov či štylistických chýb, azda spôsobených nedostatkom času na záverečné korigovanie všetkých textov. Práca je vypracovaná precízne, po štylistickej stránke je text v optimálnej miere odborný, a pritom dobre čitateľný.

5. Explicitne vyjadrený návrh na udelenie (resp. neudelenie) vedecko-pedagogického titulu docent

Niet pochyb o tom, že predložená habilitačná práca spĺňa kritériá, kladené na tento druh kvalifikačných prác, téma je spracovaná originálne v doteraz nerealizovanej miere s prehľadom, úspešným kritickým zvládnutím pramenného materiálu. O d p o r ú č a m preto, aby bola po úspešnej obhajobe prijatá ako podklad na udelenie vedecko-pedagogického titulu docent.

V Trnave, 9. marca 2026

Prof. PhDr. Zuzana Lopatková, PhD.
Katedra histórie, Filozofická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave